

• Duurzaam Superdierbeheer

• een interview met Albert Weijman, bioloog-dichter

Het is mei 2030. De tijd vliegt. Het is alweer tien jaar geleden dat de bioloog/dichter Albert Weijman het KAD verliet. In april is hij drieëntachtig jaar oud geworden en jong gebleven. Het werd hoog tijd om eens met zijn vooruitziende blik terug te gaan kijken. Met het oog op de toekomst, die elke dag weer op ons wacht. Veel details is Albert vergeten. De grote lijnen niet!

Hoe ervaart het grote publiek de natuur en het milieu anno 2030, sinds u in 1988 betrokken raakte bij de ongediertebestrijding?

Om te beginnen heb ik ongedierte en onkruid altijd al belachelijke woorden gevonden. Als kind groeide ik, vanaf 1950, op in de dienstwoning van het Rudolf Magnus Instituut voor Farmacologie in Utrecht. Daar waren witte ratten en muizen proefdieren. Geneesmiddelen hebben we aan knaagdieren te danken! Ik hield van alle dieren, behalve van muggen. Loslopende, grijze ratten en muizen genoten een twijfelachtige reputatie. Toen, want die moesten óók dood. Enige waardering genoten in het wild levende knaagdieren pas na 2023, nadat particulieren geen rodenticiden meer mochten aanschaffen. Toch bleven rattenplagen aan de orde van de dag. Als superdieren verdienen ratten respect. Respect? De dood verdienen ze! Toch?

Wanneer begon de emancipatie van 'ongedierte' voor het grote publiek?

EMS Films heeft het grote publiek ervan weten te overtuigen dat wilde ratten bewonderenswaardige evolutiekampioenen, overlevingsexperts en pioniers zijn. De media schreven positief en de omroepen zonden de EMS-documentaires over superdieren uit. De bioscoopfilm *De Wilde Stad* over stadsnatuur ging in 2018 in première. De film *Ons Wilde Huis* in 2025. Ons moderne huis als natuurgebied? Ongezien en ongehoord! Films inspireerden dierentuinen om realistische 'Wilde Huizen' als bio-

topen te realiseren. Superdieren worden vandaag de dag ervaren als een succesvol onderdeel van de biodiversiteit op aarde. Ministeries hielpen financieren. De rendementen zijn de moeite waard gebleken. De populaties van ratten en muizen zijn beheersbaar geworden. Dankzij rodenticiden? Nee, dankzij kennis, preventie en respect voor superdieren! Distributie van biociden loopt via biocidenapotheken. IPM is uitontwikkeld. Branches opereren met een lucratief verdienmodel. De chemische industrie innoveert. Giftige biociden worden uitsluitend op recept verstrekt. Homo sapiens is een bedreigende diersoort. Helaas en nog steeds.

In 1988 begon uw loopbaan bij het ministerie van VROM als Inspecteur van de Volksgezondheid en hoofd van de Afdeling Bestrijding van Dierplagen in Wageningen. Wat heeft u in de afgelopen halve eeuw zien veranderen?

In feite is mijn loopbaan begonnen in 1966 toen ik biologie ging studeren in Utrecht. Bij Prof. C.W. Stortenbeker, directeur van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) in Arnhem, volgde ik het bijvak Toegepaste Zoölogische Ecologie. In 1979 ben ik in Utrecht op gisten gepromoveerd. Ik was specialist geworden. In 1988 kreeg ik er genoeg van om veel te weten van heel weinig. In Wageningen ben ik daarna begonnen als hoofd van de Afdeling Bestrijding van Dierplagen (BD), tevens Inspecteur van de Volksgezondheid bij het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. Graag wilde ik een generalist worden die dwarsverbanden ontdekt.

Een generalist in Wageningen?

Het tijdschrift van BD heette *Rat en Muis* en die naam heb ik onmiddellijk veranderd in *Dierplagen en Milieu*, want die naam deed meer recht aan de missie van ons ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM): terugdringing van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dat was ook

al de drijfveer van de voorganger van mijn voorganger, ir. A.J. Ophof. De Ophof Award werd al menigmaal uitgereikt aan personen en instellingen die hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van het vakgebied Duurzaam Superdierbeheer. De geest van Hans Ophof (1910-1980) leeft nog steeds.

In 1991 bent u naar Den Haag vertrokken. Waarom?

Toen ik in 1988 de dossierkast van mijn voorganger opende trof ik daar een map aan met het tabje 'Haagse Beslommeringen'. Binnen de Inspectie Milieuhygiëne werd BD gezien als een vreemde eend in de bijt, te midden van actuele afdelingen als Emissieregistratie en Handhaving. In 1999, na mijn tijd, ging BD op in de Stichting KAD. Het knaagdierenlaboratorium, het Rodentorium, werd opgeheven. In Den Haag zag men het werk van BD niet langer als een kerntaak. In 1991 ging ik bij VROM aan de slag als adviseur Arbeidsomstandigheden en Bedrijfsvoering. Mijn focus werd motivatie, creativiteit en stresspreventie. Opgelucht ging ik er in 2004 met vervroegd pensioen. Bureaucratie, motivatie en demotivatie heb ik van binnenuit leren kennen.

Waarom bent u, na uw pensionering, toch weer in Wageningen gaan werken?

Toevallig? In 2019 verscheen mijn tweede dichtbundel *Toevallige Bedoelingen*. In het voorjaar van 2007 schreef ik als jonge pensionado een artikel voor Trouw getiteld: Marianne Thieme, kom ook op voor onaardige dieren. Pijn bij een rat is even erg als pijn bij een kat. Nico Vonk, toenmalige directeur van het KAD, las het artikel op advies van Willy Budding (die onlangs met pensioen ging), en nodigde me uit. Het klikte en zo kon ik na 16 jaar een oude draad weer oppakken. Nico vertelde me over zijn tweestrijd: jongleren tussen geld verdienen binnen de markt van de ongediertebestrijding en het voortbestaan als een onafhankelijk kenniscentrum. Expertise moest worden verkocht! Zelf voelde ik me een ongediertefilosof, met een knipoog,

omdat dat specialisme natuurlijk niet bestond. Met die vreemde en diep gewortelde motivatie ben ik me als oud-ambtenaar weer gaan richten op beleidsambtenaren en later op politici. Toeval veranderde in bedoeling.

Bestuur en politiek?

Voor alle Nederlandse gemeenten was BD een praktische bron van kennis over dierplagen geweest. Het KAD voorzag slechts een kwart van de gemeenten van kennis. Met elke gemeente afzonderlijk moest een serviceovereenkomst worden afgesloten. Wielen werden steeds opnieuw uitgevonden. Centraal gemotiveerd beleid ontbrak, of wisselde van probleem tot probleem. Voorbeelden daarvan waren eikenprocessierupsen, ratten, steenmarters, vliegen en muggen. Ook exoten houden van avonturen. Het zijn oorzaken en gevolgen van nog grotere problemen, zoals verarming van de biodiversiteit, klimaatverandering en pandemieën. Veroorzaakt door Homo sapiens, als grootste, denkende plaag van de natuur. Gelukkig is de Rijksoverheid weer in gaan zien dat de verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid niet aan markten en marktwerking kan worden overgelaten. De uitvoering overigens wél! In 2025 ging de onafhankelijke Stichting KAD een strategische alliantie aan met het RIVM. Tegelijkertijd werd de aloude leerstoel van Professor Stortenbeker weer ingesteld: Duurzaam Superdierbeheer is de nieuwe naam. Dankzij een initiatief van CenSAS, het Center for Sustained Animal Stewardship van de UU en de WUR. In 2026 werd het nieuwe Rodentorium van KAD-RIVM eendrachtig geopend door drie ministers.

Boekte u in uw tijd successen?

Ook deze tijd is mijn tijd, maar nee. Onderhandelen met gemeenten was lastig, nog steeds, want gemeenteraden balanceren met urgenties en begrotingsposten. Beleidsambtenaren willen wel. Wethouders niet. Wethouders willen wel. Gemeenteraden niet. Totdat inwoners gaan piepen en de media zich ermee gaan bemoeien. Bij ministeries kwam ik hetzelfde mechanisme tegen met beleidsambtenaren en bewindspersonen. Ministeries wijzen naar elkaar. U moet bij Landbouw zijn. Bij Milieu. Bij Volksgezondheid. Bij de NVWA. Nee, bij ILT. Of liever nog, bij branches. Om moedeloos van te worden. Totdat ik het roemruchte kamerlid Lutz Jacobi ontmoette bij VARA's *Vroege Vogels*.

De jaren tachtig. Het diensthoofdenoverleg met minister Hans Alders en hoofdinspecteur Pieter Verkerk. Albert Weijman op de achterste rij, vierde van rechts.

De afdeling Bestrijding van Dierplagen in 1989. Albert Weijman op de achterste rij, derde van rechts.

Lutz Jacobi met haar Ophof Award in 2016.

Later ontmoette ik Albert de Vries (PvdA), Dion Graus (PVV) en Frank Wassenberg (PvdD). Toen ging het politieke balletje rollen met als hoogtepunt de Motie Jacobi van december 2014 en de opening van het nieuwe KAD-gebouw in 2016. Bij die gelegenheid nam Lutz Jacobi de Ophof Award in ontvangst uit handen van staatssecretaris Sharon Dijksma. In 2018 nam Lutz afscheid als lid van de Tweede Kamer en werd interim-directeur van het KAD. Zij maakte de weg vrij voor Bastiaan Meerburg die nog steeds de KAD-touwtjes in handen heeft. In juni 2020 ben ik voor de tweede keer met pensioen gegaan. Na twaalf en een half jaar KAD. Jaren later pas werd het overheidsbeleid ontsnipperd. Beter laat dan nooit. Alle gemeenten beschikken weer over dezelfde basiskennis.

Samen met het voormalig kamerlid Dion Graus heeft u voor de preventie van knaagbranden geijverd. Boekte het KAD succes?

Jazeker, want het jaarlijks aantal neemt de laatste jaren gigantisch af. Branden worden nu veroorzaakt door werkzaamheden tijdens verbouwingen van kleinschalige stallen. Niet door knaagdieren. Veestapels namen na 2020 stap voor stap af. Varkens, runderen en kippen worden nu in de buitenlucht gehouden. Met schuilstallen. Brandpreventie in optima forma. Buiten ontmoeten knaagdieren predatoren. Roofvogels, vossen, marterachtigen. Mensen gingen minder vlees eten, gingen betalen voor lokale kwaliteit en dierwelzijn. Veehouders blij, gezonde consumenten blij, dieren zichtbaar ook. De stikstofproblematiek en de coronacrisis zorgden voor die ontwikkeling. Knaagbranden zijn een zeldzaamheid geworden.

Hoe ziet u de toekomst van het moderne superdierbeheer?

Onlangs heeft marktlieder Rentokil haar strijdbare naam veranderd in RentoCare. Duurzaam beheer is een positief product geworden als integraal onderdeel van de menselijke voedselketen. Nog steeds leidt het KAD professionals op. Niet tot ongediertebestrijders, maar tot superdiermanagers. De pandemie van COVID-19 in 2020, en de mildere COVID-varianten daarna, hebben zeker aan die transitie bijgedragen. Het meermalen herdrukte boek van Roel Coutinho over epidemieën en pandemieën deed de rest. Bijna ieder mens weet nu wat een zoönose is en dat zoönosen voorkómen kunnen worden! Ieder weldenkend mens beseft anno 2030 dat superdieren superplagen kunnen veroorzaken. Ook nu zijn ouderwetse economische groeiprincipes maatgevend, maar toch zie ik een omkeerbaar proces de overhand krijgen. Kwaliteit wint het van kwantiteit. Er is herstel van biodiversiteit. Mondiaal denken, lokaal produceren. Krimp van bevolking. Groei van bewustwording. Gelukkig maar. Het roer is om. Ratten zijn nog steeds winnaars. Mensen willen geen verliezers zijn. 'Homo naturalis' is, langzaam maar zeker, wijs aan het worden.

Hoe zag u het imago van 'het vak' veranderen?

Het KAD is een opleidingsinstituut gebleven. In 2020 kon je een complete beroepsopleiding tot bestrijdingstechnicus afronden in elf dagen. Als leerling kon je na één dag al aan de slag bij een bedrijf. Onder supervisie weliswaar. Dat is anno 2030 ondenkbaar. Een opleidingstraject in

"Dieren die niet geboren worden, hoeven ook niet te worden gedood. Preventie is het ultieme biocide."

drie fasen werd realiteit. Het afleggen van de Eed van Bentham en Carson is alweer jarenlang verplicht. Onlangs werd gestart met een masteropleiding waarna een academische promotie openstaat. Vorig jaar promoveerde de eerste doctor. Het imago? Hoogstaand. Aantrekkelijk. Toekomstgericht. Mijn credo uit 2020 is nog steeds actueel. Dieren die niet geboren worden, hoeven ook niet te worden gedood. Preventie is het ultieme biocide.

Dank u voor uw interessante terugblik en uw optimistische visie op de toekomst.

Met het oog op onafhankelijkheid wenst de interviewer anoniem te blijven. ●

Albert Weijman als dichter:
www.albertweijman.nl

Mensen klein

Mijn oog valt op minuscule mieren.
Hun kleine wereld valt me op
in onze grote mensentuin,
ter grootte van een tegel.

Mieren mijden bergen
die kleine kiezels zijn.
Ze zijn op zoek in een wereld
die ze nauwelijks kennen.

Met één oog zie ik denkende mensen
die kronen op de schepping zijn.
Mieren zijn reusachtig groot.
Mensen zijn nog altijd klein.
Overdenk ik.

Albert C. M. Weijman, 17 mei 2020